

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA
KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH VAZIRLIGI**

**MUHAMMAD AL XORAZMIY NOMIDAGI
TOSHKENT AXBOROT TEXNOLOGIYALARI UNIVERSITETI
SAMARQAND FILIALI**

“Himoyaga ruxsat etildi”
Dasturiy injiniringi kafedrası
mudiri_____A.Qarshiyev
“ ____ ” _____2020 yil

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

Mavzu: Universitet Axborot Resurs Markazidan foydalanish mobil ilovasini yaratish (TATU SF misolida)

Bitiruvchi	_____	S.Qilichov
	Imzo	
Rahbar	_____	F.Iskandarova
	Imzo	
Taqrizchi	_____	_____
	Imzo	
XVF maslahatchisi	_____	_____
	Imzo	

Samarqand – 2020 yil

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
I BOB. TATU SAMARQAND FILIALI AXBOROT RESURS MARKAZI HAQIDA UMUMIY MA'LUMOTLAR	6
1.1. Axborot resurs markazini tuzilishi va faoliyati	6
1.2. Axborot resurs markazining vazifalari va funksiyalari.....	10
II BOB. TATU SAMARQAND FILIALI AXBOROT RESURS MARKAZDAN FOYDALANISH UCHUN MOBIL ILOVA ISHLAB CHIQISH TEXNOLOGIYALARI VA DASTURLASH TILLARI.....	14
2.1 Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasini ishlab chiqish uchun dasturlash tillari va texnologiyalari.....	14
2.2 Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasini yaratishda ma'lumotlar bazasidan foydalanish.....	24
III BOB TATU SAMARQAND FILIALI AXBOROT RESURS MARKAZIDAN FOYDALANISH MOBIL ILOVASINI YARATISH.....	32
3.1 Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasi strukturasini yaratish.....	32
3.2 Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasini yaratish hamda ilovani ishlatish jarayoni.....	38
IV BOB HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI.....	39
4.1. Ishlab chiqarishda xodimlar salomatligiga zarar yetishi va ish beruvchi masuliyati. Umumiy qoidalar.....	39
4.2. Ishlovchilarning hayot faoliyati havfsizligiga doir huquqlarini ro'yobga chiqarishdagi kafolatlari.....	41
XULOSA.....	48
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI.....	
ILOVA.....	

KIRISH

Hozirgi paytda nafaqat yurtimizda balki dunyoning deyarli barcha mamlakatlarida axborot texnologiyalari kirib bormagan biror bir sohani ko'rsatib o'tish juda mushkul. Bugungi kunda ilm-fan, texnika taraqqiyotini innovatsion texnologiyalar va zamonaviy dasturlarsiz umuman tasavvur etib bo'lmaydi. Ayni paytda ushbu texnologiyalarning ta'lim va ta'limning turli yo'nalishlariga, tibbiyot, informatika, qurilish va boshqa sohalarga kirib kelishi sezilarli yutuqlarni vujudga keltirdi. Bu esa o'z-o'zidan yurtimizni "Axborot Texnologiya" lari sohasida ulkan yutuqlarga erishayotganidan dalolat beradi.

Yurtimizda ta'limga e'tibor keng qaratilgan. O'quv muassasalari ichida oliy ta'lim o'quv yurtlari alohida ajralib turadi. Shu jumladan oliy ta'lim axborot-kutubxona sohasiga oid bo'lgan e'tibor alohida to'htalib o'tish lozim. Bu sohani rivojlanishiga har bir mutaxassis o'z hissasini qo'shmog'i zarurligi maqsadga muvofiqdir. Har bir Axborot resurs markazi tizimini moliyaviy holatini yaxshilash, moddiy- texnik bazasini takomillashtirish, talabalarga sharoit yaratib berish va zamon talablariga javob beradigan kompyuter qurilmalari bilan jixozlash hozirgi axborot texnologiyalari asrini dolzarb muommolaridan biridir. Axborot resurs markazlarini qanchalik rivojlanganligi uning xizmat ko'rsatishdagi ilg'or texnika va texnologiyalardan foydalanib, fodalanuvchilar va axborot resurs markazida ishlovchi xodimlarga qulaylik yaratilganligida yaqqol ko'rishimiz mumkin. Bularni barchasi Axborot resurs markazini rivojlantirish uchun ishlab chiqilgan elektron o'quv qo'llanmalar, internet saytlar va albatta Axborot resurs markazlari uchun yaratilgan mobil ilovalarga bo'lgan ehtiyojga borib taqaladi.

Mavzuning dolzarbligi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan tasdiqlangan normativ hujjatlar (qonun,qaror,farmoish...)da belgilanganidek Axborot-resurs markazlarini moliyalashtirish davlat budjeti mablag'lari hisobidan amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan keyingi o'tgan davrda, ayniqsa O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidentining 2006 yil 20-iyundagi "Respublika axolisini axborot-kutubxona bilan ta'minlashni tashkil etish to'g'risida"gi № 381-sonli qaroridan so'ng Oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimi kutubxonalarining faoliyati va vazifasi tubdan o'zgarib, ularni axborot-resurs markazlariga aylantirildi. O'quv-tarbiya jarayonini metodik jixatdan taminlash, bunda bosma manbalardan tashqari, yangi axborot texnologiyalari, elektron axborot manbalarining rolini oshirish, kitobxonlarining axborot olishi madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladigan muassasaga aylantirish maqsadi ustuvor bo'lib qoldi.

Shularni hisobga olgan holda bitiruv malakaviy ishim axborot resurs markazidan foydalanish uchun mobil ilovasini yaratishga qaratilgan bo'lib, Ushbu loyiha davomida men axborot resurs markazini o'rganib chiqqan holda ish olib bordim va ortiqcha sarsongarchiliklarni bartaraf etishga harakat qildim. Shunday qilib, axborot resurs markazidan foydalanish uchun mobil ilovasini yaratishni bitiruv malakaviy ishim sifatida tanladim.

Bitiruv ishining maqsadi va vazifalari

Ushbu bitiruv ishining maqsadi va vazifasi qilib men yaratilayotgan mobil ilova bir qancha qulayliklarga ega bo'lishi kerakligini e'tiborga oldim:

- Men yaratgan mobil ilova asosan kutubxona xodimlari uchun qulayliklar yaratadi.
- Mobil ilova qog'ozbozlik tizimini kamaytirishga qaratilgan bo'lib, undagi ma'lumotlarni o'zlarini mobil telefonlariga o'rnatib ishlatish imkoniyati mavjud.
- Mobil ilova ma'lumotlar ba'zasiga bog'langan holda ishlaydi. Bunda ma'lumot qo'shish, o'chirish, tahrirlash va boshqa imkoniyatlari mavjud.
- Kutubxondagi mavjud kitoblar ro'yxati va sonini mobil ilovaga kiritish imkoniyati mavjudligi.

- Talabarni ro'yxatdan o'tkazish imkoniyati mavjudligi. Ularni guruhi kursi bo'yicha alohida ajratib ko'rsatish.
- Nafaqat talabalar o'qituvchilarni ham ro'yhatdan o'tkazib a'zo qilishi imkoni mavjud.
- Talabalar va o'qituvchilarni kutubxonadan kitob olishini va olgan kitoblarini qaytarib berish jarayonini mobil ilovada yuritish imkoni mavjudligi.
- Qidiruv tizimini ishlashi, yani talabalarni ismi sharifi bo'yicha qidirib topish hamda kitoblarni ham qidirib topish imkoniyati borligi. Bunday imkoniyatlar kutubxona xodimlarini ishini juda qulayliklarga olib keladi.
- Ilovani ishlatish juda oson va qulay qilib yaratilgan.
- Ilovani ishlatuvchi shaxs uchun ilovani qanday ishlatishni ilovanini o'zida batafsil ko'rsatib o'tkazilgan.

Mazkur bitiruv ishi Universitet Axborot Resurs Markazidan foydalanish mobil ilovasini yaratish kutubxona xodimlari va talabalar uchun foydalanishda qulay bo'ladi degan umiddaman.

Bitiruv ishining tuzilishi va tasniflanishi

Bitiruv ishi quyidagi qismlardan tashkil topgan. kirish, 4 ta bob, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati va ilovlar qismidan iborat

BMI ning kirish qismida mavzuning dolzarbligi, ishning maqsadi va vazifalari hamda bitiruv malakaviy ishining tuzilishi bayon qilingan.

BMI ning mazmunini to'liq yoritib berish uchun 4 ta asosiy bobdan tashkil topgan. KIRISH,

I BOB. TATU SAMARQAND FILIALI AXBOROT RESURS MARKAZI HAQIDA UMUMIY MA'LUMOTLAR

1.1. Axborot resurs markazini tuzilishi va faoliyati

1.2. Axborot resurs markazining vazifalari va funksiyalari

II BOB. TATU SAMARQAND FILIALI AXBOROT RESURS MARKAZDAN FOYDALANISH UCHUN MOBIL ILOVA ISHLAB CHIQISH TEXNOLOGIYALARI VA DASTURLASH TILLARI

2.1 Axborot resurs markazi mobil ilovasini ishlab chiqish uchun dasturlash tillari va texnologiyalari

2.2 Axborot resurs markazi mobil ilovasini yaratishda ma'lumotlar bazasidan foydalanish

III BOB TATU SAMARQAND FILIALI AXBOROT RESURS MARKAZIDAN FOYDALANISH MOBIL ILOVASINI YARATISH

3.1 Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasi strukturasi yaratish

3.2 Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasini yaratish hamda ilovani ishlatish jarayoni

IV BOB HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI

4.1. Ishlab chiqarishda xodimlar salomatligiga zarar yetishi va ish beruvchi masuliyati. Umumiy qoidalar

4.2. Ishlovchilarning hayot faoliyati havfsizligiga doir huquqlarini ro'yobga chiqarishdagi kafolatlari

4.3. Jarohatlanish va kasb kasalliklarini o'rganish usullari

XULOSA

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

ILOVA

Xulosa qismida BMI ni bajarish va tayyorlashda egallangan amaliy bilim va ko'nikmalar va shular asosida kelib chiqqan umumiy xulosalar bayon etilgan. BMI ni shakllantirishda foydalanilgan ilmiy adabiyotlarni, birinchi prezidentimiz I.A Karimov AKT sohasida chiqargan bir qancha qaror va farmoyishlari, gazeta va ilmiy ommabop jurnal nashrlari va internet resurslari ro'yxati foydalanilgan adabiyotlarni ro'yhati qismida keltirib o'tilgan. Ilova iloji boricha tushunarli va ishlatishga oson hamda biron bir Axborot Resurs markazida ishlatilishi uchun qo'limdan kelguncha mukammal darajada qilishga harakat qildim.

I BOB. TATU SAMARQAND FILIALI AXBOROT RESURS MARKAZI HAQIDA UMUMIY MA'LUMOTLAR

1.1. Axborot resurs markazini tuzilishi va faoliyati

Hozirgi kunda har qanday o'quv muassalarida kollej, letsey, maktab yoki oliy o'quv yurtlarida albatta Axborot resurs markazi (ARM) tashkil etilgan. ARM qanchalik yaxshi ishlasa, o'quvchi va yoshlarga yaxshi bilim olishida ancha ko'mak bo'ladi. Bugungi kunda ARM ning qay darajada ekanligini zamonaviy axborot texnologiyalari bilan jihozlanganligida hamda talaba va yoshlarning bilim olishida ARM dan qay darajada foydalanilyotganligidan bilib olsa bo'ladi. ARM albatta turli xil kitoblar bilan to'ldirilishi lozim. Universitet mutaxassisligi bo'yicha, boshqa mutaxassisliklar bo'yicha va albatta badiiy kitoblar bo'lmog'i darkor. Bundan tashqari elektron darsliklar bilan ham ta'minlanishi kerak. Asosiysi internet tarmog'i bilan bugungi davrda ta'minlanishi shart va zarurdir. Chunki hozirgi kunda internet asosiy bilim manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Internetdan foydalanish unchun albatta zamonaviy kompyuterlar bilan jihozlanishi shart. Zamonaviy kompyuterlar nafaqat internetdan foydalanishda balki elektron kitoblarni o'qishda hamda elektron darslar tayyorlashda ishlatiladi. Kutubxona faoliyati ham haftaning har kuni to'liq ish kunida ishlasa o'quvchi va talabarga bilim olishida katta yordam ko'rsatilgan bo'ladi.

Zamonaviy talablarni hisobga olgan holda kutubxona tarmog'ini tashkil qilishni takomillashtirish, o'sib kelayotgan yosh avlodning intellektual ehtiyojlarini qondirishga, madaniy, ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni saqlab qolishga yo'naltirilgan prinsipial yangi axborot markazlarini barpo etish, shuningdek, aholini yanada kengroq va tizimli axborot bilan ta'minlash uchun zarur shart-sharoitlar yaratish maqsadida:

1. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarni rivojlantirish vazirligi, Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi:

O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligi kutubxonalarini Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, OO'MTVning O'rta maxsus kasb-hunar ta'limi markazi, Xalq ta'limi vazirligi ixtiyoriga o'tkazish yo'li bilan oliy va o'rta maxsus ta'lim muassasalari va umumta'lim maktablari huzurida axborot-resurs markazlarini tuzish;

Qoraqalpog'iston Respublikasining Respublika kutubxonasi, viloyatlar ilmiy-universal kutubxonalari, shuningdek, Toshkent shahar markaziy kutubxonasi negizida idoraviy jihatdan , O'zbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalrni rivojlantirish vazirligiga bo'ysunuvchi Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahar axborot-kutubxona markazlarini tashkil etish to'g'risidagi takliflari qabul qilinsin.

2. Quyidagilar axborot-resurs markazlarining asosiy vazifalari etib belgilansin:

ta'lim muassasalari o'quvchilari hamda aholining zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalangan holda muntazam ta'lim olishi va mustaqil ravishda ta'lim olishiga ko'maklashish;

milliy ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni keng ko'lamda targ'ib qilish, xalqning madaniy-tarixiy merosidan bahramand bo'lishini ta'minlash, ma'naviy boy va uyg'un kamol topgan shaxsning ijodiy o'sishi uchun imkoniyat yaratib berish;

yangi axborot texnologiyalari (ma'lumotlar elektron bazalari, internet resurslari) asosida aholiga axborot xizmati ko'rsatish;

madaniy, ta'lim, axborot hamda boshqa dastur va loyihalarni birgalikda amalga oshirish uchun ta'lim muassasalari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, milliy madaniyat markazlari bilan hamkorlikni rivojlantirish.

3. Axborot-kutubxona markazlari zimmasiga:

aholiga axborot-kutubxona xizmati ko'rsatishni sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarish, uning ilmiy, ta'lim, axborot va madaniyat sohasidagi qiziqishlarini zamonaviy axborot texnologiyalari asosida tezkorlik bilan qondirish;

kitobxonlarga an'anaviy kutubxona xizmati ko'rsatishdan o'z axborot resurslarini yaratish va jahon ilmiy-ta'lim axborot resurslaridan foydalanish imkoniyatini berish yo'li bilan axborot-kutubxona xizmati ko'rsatishga o'tishni ta'minlash;

universal axborot resurslari, milliy va xorijiy nashrlar (bosma, audiovizual, elektron va boshqa) fondlarni shakllantirish, saqlash va foydalanish uchun berish;

yig'ma elektron katalog yordamida axborot resurslarini birlashtiruvchi elektron kutubxonalar va ma'lumot bazalarini yaratish;

joylarda axborotlashtirish va kutubxonachilik ishi sohasidagi axborot-resurs markazlari faoliyatini muvofiqlashtirish hamda tashkiliy-metodik jixatdan ta'minlash vazifasi yuklansin.

4. Quyidagilar:

axborot-resurs tarmog'i va axborot-kutubxona markazlari sxemasi 1-ilovaga muvofiq;

axborot-resurs va axborot-kutubxona markazlarini yaratish topshirig'i 2-ilovaga muvofiq;

Respublika axborot-kutubxona tizimi faoliyatini muvofiqlashtirish bo'yicha Idoralararo kengash tarkibi 3-ilovaga muvofiq tasdiqlansin.

5. Respublika axborot-kutubxona tizimi faoliyatini muvofiqlashtirish bo'yicha Idoralararo kengash:

bir oy muddatda belgilangan tartibda kutubxonalarni, 4-ilovaga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi Madaniyat va sport ishlari vazirligi tizimidan Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, OO'MTVning O'rta maxsus kasb-hunar ta'limi markazi, Xalq ta'limi vazirligi hamda O'zbekiston Aloqa va axborotlashtirish agentligi ixtiyoriga bepul o'tkazishni hamda ular oqilona qayta tashkil etilishini;

ikki oy muddatda barcha kutubxona fondlarini zamonaviy talablarni hisobga olgan holda qayta ro'yxatdan o'tkazish uchun ekspert komissiyalari tuzilishini;

ikki oy muddatda axborot-kutubxona va axborot-resurs markazlari ishini belgilab beruvchi tegishli normativ hujjatlar ishlab chiqilishini;

axborot-kutubxona va axborot-resurs markazlari tanlov asosida malakali kadrlar bilan to'ldirilishini;

axborot-kutubxona va axborot-resurs markazlari yuksak samara bilan faoliyat ko'rsatishini hamda aholining barcha qatlamlari ulardan bimalol foydalana olishlari ta'minlansin.

Vazirlar Mahkamasi bir oy muddatda Idoralararo kengash to'g'risidagi nizomni ishlab chiqsin va tasdiqlasin.

Amalga oshirilgan ishlarning yakunlari to'g'risida 2006 yilning 1 dekabrigacha O'zbekiston Respublikasi Prezidenti devoniga ma'lumot berilsin.

6. Belgilansinki, axborot-kutubxona va axborot-resurs markazlari faoliyatini moliyalashtirish davlat byudjeti mablag'lari va homiylarning mablag'lari hisobidan amalga oshiriladi.

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi Iqtisodiyot vazirligi bilan birgalikda 2007 yilning yanvaridan boshlab axborot-kutubxona va axborot-resurs markazlarida elektron kutubxonalarni tashkil qilgan hamda ilg'or axborot texnologiyalarini tadbiq etgan holda ushbu markazlarni kompyuterlashtirish uchun zarur mablag'lar ajratilishini nazarda tutsin.

Qoraqalpog'iston Respublikasi Vazirlar Kengashi, viloyatlar va Toshkent shahar hokimliklari axborot-resurs markazlarining moddiy-texnika bazasini mustahkamlashga ko'maklashishni ta'minlasin.

7. O'zbekiston Aloqa va axborotlashtirish agentligi zimmasiga:

axborot-kutubxona markazlarini belgilangan tartibda "ZiunoNYeT" axborot tarmog'iga bosqichma-bosqich ulash va ularning resurslariga aholi keng qatlamlarining kirishini ta'minlash;

elektron kutubxonalar tizimini rivojlantirish, kutubxona axborot resurslarini tizimlashtirish vazifasi yuklatilsin.

8. 2006-2007 o'quv yilidan boshlab Toshkent davlat madaniyat instituti va Toshkent axborot texnologiyalari universitetida "axborotlashtirish va kutubxonashunoslik" ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavriat kadrlari hamda magistratura tegishli mutaxassisliklari bo'yicha kadrlar tayyorlash nazarda tutilganligi ma'lumot uchun qabul qilinsin.

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Madaniyat va sport ishlari vazirligi hamda O'zbekiston Aloqa va axborotlashtirish agentligi:

bir oy muddatda axborot-kutubxona va axborot-resurs markazlari kadrlarini qayta tayyorlash hamda malakasini oshirishga nisbatan qo'yiladigan talablarni ishlab chiqsin va tasdiqlasin;

elektron darsliklar va kutubxonalar, multimedia tizimlari va dasturlari yaratilishini ta'minlasin.

9. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tegishli vazirliklar va idoralar bilan birgalikda bir oy muddatda qonun hujjatlariga ushbu qarordan kelib chiqadigan o'zgartish va qo'shimchalar to'g'risida Vazirlar Mahkamasiga takliflar kiritsin.

1.1 Axborot resurs markazi vazifalari va funksiyalari.

Axborot resurs markazining asosiy vazifalari

1. Institut faoliyati yo'nalishlari va kitobxonlarning axborotga bo'lgan talablariga muvofiq xolda kutubxona fondini shakllantirish. Ma'lumot-axborot xizmatini tashkillashtirish va yuritish.

2. ARM zahiralardan foydalanish qoidalariga muvofiq holda ixtiyoriy fondan talaba, doktorant, ilmiy xodimlar, o'qituvchi va boshqa kitobxonlarga axborotga bo'lgan talablariga binoan kutubxona va axborot-bibliografik xizmatini ko'rsatish.
3. Institutda olib borilayotgan ilmiy izlanishlar, o'quv jarayoni, institut bo'linmalarining ma'muriy-boshqaruv vazifalarini bajarishiga ko'maklashish.
4. Foydalanuvchilarni axborot madaniyatini tarbiyalash: kitobxonlarni ma'lumot-taxliliy materiallar bilan ishlashga, shu jumladan avtomatlashtirilgan tartibda tayyorlash. Foydalanuvchilarni kutubxona-bibliografiya bilimlarini asoslariga o'qitish, yangi an'anaviy bo'lmagan ma'lumot tashuvchilarda yangi hujjatlar bilan ishlashni o'qitish tizimini tashkillashtirish.
5. Tashkiliy masalalarni hal qilishda yangicha yo'llarini izlash, zamonaviy hisoblash texnikasi vositalari va boshqa zamonaviy texnik vositalarni qo'llashga asoslangan zamonaviy axborot texnologiyalarini tatbiq etish va ularning asosida ARM tomonidan kitobxonlarga xizmat ko'rsatish doirasini (ro'yxatini) kengaytirish va ularning sifatini oshirish.
6. Kutubxona va axborot xizmati savollari bo'yicha uslubiy ishlar olib borish.
7. Foydalanuvchilarni ma'lumot va adabiyotlar bo'yicha talablarini yanada to'liq qanoatlantirish maqsadida institutning tarkibiy bo'linma va jamoat tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik, boshqa kutubxonalar, ilmiy-texnik ma'lumot idoralari, muassasa va tashkilotlari bilan faoliyatni muvofiqlashtirish va birlashtirish.
8. Oliy ta'lim muassaslariga kutubxona xizmati masalalari bo'yicha ma'lumot-axborot va uslubiy yordam ko'rsatish.

Axborot rusurs markazining asosiy funksiyalari:

1. ARM vazifalari asosan, institut ta'lim dasturlari, o'quv rejalari va ilmiy izlanishlar mavzulari bo'yicha fondni butlashni ta'minlaydi. Har xil ko'rinishdagi va turdagi hujjatlarni (shu jumladan elektron ko'rinishda) sotib olishni tashkillashtiradi: o'quv, ilmiy, ma'lumot va xabar nashriyotlar, davriy nashriyotlarni, badiiy adabiyotlarni.

2. Fondlarni butlash uchun manbalarni aniqlashtiradi. Zarurat paydo bo'lganda boshqa kutubxona, muassasa va tashkilotlar bilan kitob almashinuvini amalga oshiradi.

3. Fondlarni optimallashtirish va shakllantirish maqsadida fondlarning tarkibi va ishlatilishini doimiy taxlil qiladi.

4. Vaqti-vaqti bilan fondlarni tekshiradi va ularning tarkibini kutubxona elektron va an'anaviy kataloglar yordamida ochib qo'yadi. ARMning fondlarini oshkor qiladigan va reklama qiladigan tematik bibliografik ko'rsatgichlar va axborot ro'yxatlarini, ARMning faoliyatini aks ettiradigan boshqa nashriyotlarni chiqaradi.

5. Doimiy asosda ARM fondlarini butligini, ularni o'z vaqtida hisobga olish, saqlash va nazorat qilishni ratsional tashkil qilish, san'yatiriya-gigiena choralari amalga oshirish, konservatsiya qilish, institut faoliyati doirasiga oid nashriyotlarni raqamli skanerlash va elektron katalogga qo'shish, o'zgartirish yo'li bilan ta'minlaydi.

6. Foydalanuvchilarga kutubxona va axborot-bibliografik xizmat ko'rsatishni amalga oshiradi:

6.1. O'kuv zallarida, o'quv, ilmiy adabiyotlarni berish abonementlarida va yagona kitobxon bileti asosida adabiyot berish joylarida foydalanuvchilarga tabaqalashtirilgan xizmat ko'rsatishni tashkillashtiradi. O'rnatilgan tartibda foydalanuvchilarga kutubxona fondiga ochiq kirish huquqini tashkillashtiradi.

6.2. Foydalanuvchilarga asosiy kutubxona xizmatlarini bepul ta'minlaydi:

kutubxona fondi haqidagi to'liq ma'lumotni kataloglar tizimi, kartotekalar va kutubxona axborotining boshqa shakllari yordamida taqdim etadi;

chop etilgan asarlar va boshqa hujjatlarni izlash va tanlashda konsultativ yordam ko'rsatadi;

kutubxona fondidan chop etilgan asarlar va boshqa hujjatlarni vaqtinchi foydalanishga beradi;

elektron katalog va nashriyotlarga kirish huquqini ta'minlaydi;

institutning ilmiy va o'quv ishlariga yordam sifatida bibliografik ko'rsatgichlar, adabiyotlar ro'yxatini tuzadi, bibliografik ma'lumotlar, bibliografik sharhlar tuzadi, mavzuli kitob ko'rgazmalarini tashkil qiladi;

6.3. Doimo foydalanuvchilarning axborotga bo'lgan talabini o'rganadi.

7. Institut buyrug'i bilan tasdiqlangan ro'yxat asosida foydalanuvchilarga ularning talablariga binoan qo'shimga xazmatlar ko'rsatadi. Asosiy faoliyatga zarar yetkazmagan holda, foydalanuvchilarga taqdim etiladigan xizmatlarni kengaytirish va kutubxonaning ijtimoiy-madaniy rivojlantirish bo'yicha faoliyatini kengaytiradi.

8. Talabalar va foydalanuvchilarning boshqa toifalari uchun kutubxona-bibliografik bilimlar asoslari bo'yicha mashg'ulotlar tashkillashtiradi.

9. Amaldagi me'yoriy va huquqiy rasmiy hujjatlarga asosan kutubxona fondidan hujjatlarni muomaladan chiqaradi. Ish yo'nalishiga taalluqli bo'lmagan va ortiqacha takrorlangan adabiyotlarni qayta taqsimlashni bajaradi.

10. Kutubxona-bibliorgafiya va axborot faoliyatiga tegishli savollar bo'yicha mustaqil ravishda yoki institutning boshqa bo'linmalari, kutubxona yoki tashkilotlar bilan ilmiy va uslubiy konferensiyalar tashkil qiladi va o'tkazadi.

11. Kutubxonaning faoliyatini hamma yo'nalishlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-uslubiy va tadqiqot ishlarini tashkillashtiradi va o'tkazadi.

12. Kutubxona jarayonlarini avtomatlashtirish bilan shug'ullanadi, ilg'or kutubxona texnologiyalarini tatbiq etadi. Foydalanuvchilarni qiziqishlarini o'rganish maqsadida turli tadqiqotlarni olib boradi.

13. Institutning xodimlari, ilmiy jamiyatlari va jamoa tashkilotlari bilan olib boriladigan ishlarni o'zaro muvofiqlashtiradi.

14. ARM kutubxonalar va boshqa muassasa va tashkilotlar bilan kutubxona-bibliorgafik va axborot faoliyati savollari bo'yicha birgalikda ish olib boradi.

15. ARM faoliyati bo'yicha uslubiy qo'llanma, texnologik va ish tartibi hujjatlarini ishlab chiqadi.

II BOB. TATU SAMARQAND FILIALI AXBOROT RESURS MARKAZIDAN FOYDALANISH UCHUN MOBIL ILOVA ISHLAB CHIQISH TEXNOLOGIYALARI VA DASTURLASH TILLARI

2.1 Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasini ishlab chiqish uchun dasturlash tillari va texnologiyalari

Java dasturlash tili paydo bo'lishidan oldin dasturlar aniq bir operatsion tizim boshqaruvi ostida ishlaydigan qilib yaratilgan. Ma'lum bir operatsion tizim uchun yaratilgan dastur boshqa operatsion tizimda ishlay olmagan. Java dasturlash tili ushbu tushunchani o'zgartirib operatsion tizimga bog'liq bo'lmagan dasturlashni kiritdi. Java dasturlash tili zamonaviy dasturlash tili taminlab berishi kerak bo'lgan barcha funktsiyalarni o'z ichiga olganligi uchun qisqa vaqt ichida dasturchilar orasida keng tarqaldi. Jumladan, Java dasturlash tili quyidagi xususiyatlarga ega: • Ob'ektlarga ixtisoslashish xususiyatlari • Ko'pvazifalilik • Avtomatik xotira menejmenti (keraksiz ob'ektlarni yig'ishtirish) • Tarmoq va xavfsizlik xususiyatlari • Platformaga bog'liq emaslik Java dasturlash tili nisbatan yangi dasturlash tili xisoblansada ayni vaqtda boshqa dasturlash tillari singari mavjud imkoniyatlari bilan bir o'rinda turadi. Java dasturlash tili kompilyatsiya va interpretatsiya qilinuvchi til xisoblanadi. Java birlamchi kodi avval kompilyator yordamida sodda ikkilik instruktsi, bayt-kodga o'giriladi. Ushbu baytkod Java virtual mashinasi uchun dastur amallarini bajarish uchun ko'rsatma bo'lib xizmat qiladi. Bayt-kod universal bo'lib turli platformalar uchun maxsus yaratilgan barcha Java virtual mashinalari yordamida bajarilishi mumkin. Bu o'z navbatida Java dasturini platformaga bog'liq bo'lmasligini ta'minlaydi. Aksariyat zamonaviy dasturlash tillari inson uchun unda dastur yozishi va tushinishini osonlashtirib tuzilgan. Bunday dasturlar yuqori-darajali dasturlash tillari deb ataladi. Kompyuter tushunadigan tilni mashina tili deb ataladi va ular past-darajali tillar deb ataladi. Yuqori-darajali dasturlash tilida yozilgan dasturni kompyuterda ishga tushirishdan oldin uni mashina tiliga o'girib olish kerak. Bunday o'giruvchi dasturni

kompileyator va o'g'irish jarayonini kompileyatsiya deb ataladi. Aksariyat dasturlash tillarining bitta kamchiligi bu ularning kompileyatorlari yuqori-darajali dasturlash tilida yozilgan dasturni to'g'tidan-to'g'ri mashina tiliga o'giradi. Xar-hil kompyuterlar xar-hil mashina tilini ishlatishi sababli xar-bir kompyuter turi uchun o'zining maxsus kompileyatori zarur bo'ladi. Java dasturlash tili kompileyatsiyaga boshqacha yondashadi. Java kompileyatori dasturni aniq bir kompyuterning mashina kodiga tarjima qilmaydi. Buni o'rniga kompileyator dasturni *bayt-kod* deb nomlanuvchi tilga o'giradi. Bayt-kod aniq bir kompyuterning mashina kodi xisoblanmaydi. Bayt-kod Java virtual mashinasining mashina kodi xisoblanadi. Java virtual mashinasi o'z navbatida bayt-kodni o'zi joylashgan kompyuterning mashina kodiga o'girib amalga oshiradi.

Javanning qisqacha tarixi

Java dasturlash tilining tarixi 1991 yilga boradi. Sun Microsystems kompaniyasining muhandislari, Patrick Naughton va James Gosling, kabel televideniya qurilmalarida ishlatish uchun kichik dasturlash tilini yaratmoqchi qo'lishadi. Ushbu qurilmalarning hisoblash quvvati va xotirasi kichik bo'lgani uchun ularga mo'ljallangan dastur ihcham bo'lishi kerak bo'lgan. Bundan tashqari turli ishlab-chiqaruvchilarning qurilmalari har-xil protsessor ishlatishi mumkin bo'lganligi uchun dasturlash tili bir qurilma arxitekturasiga bog'liq bo'lib qolmasligi ham kerak edi. Proyekt "Green" deb nom oldi. Paskal dasturlash tilining asoschisi Niklaus Wirth birinchi bor portativ dasturlash tilini yaratish g'oyasi bilan chiqqan. Ushbu dasturlash tilida abstrakt mashina (ko'p xollarda bular virtual mashina deb ataladi) uchun dastur kodi generatsiya qilinib, keyin esa ushbu dastur kodi o'ziga mos interpretatori mavjud barcha mashinada ishlatilishi mumkin edi. "Green" proyekt muhandislari yaratayotgan dasturlash tilida virtual mashina va Paskal dasturlash tilidan farqli o'laroq obyektlarga ihtisoslashish printsiplarini qo'llab yangidasturlash tilini yaratdilar. Yaratilgan dasturlash tili Java deb nomlandi. 1996 yilda Sun kompaniyasi Java dasturlash tilining birinchi versiyasini chiqardi. Java 1.0 versiyasi imkoniyatlari unchalik ko'p bo'lmasada, 1998 yilda keyingi Java 1.2 versiyasida oldingi kamchiliklar to'ldirilib qo'shimcha imkoniyatlar qo'shildi. Ushbu versiyadan boshlab Java dasturlash tillari qatorida barqarorlashdi va

rasman Java 2 deya nomlana boshlandi. Java 1.3 va 1.4 versiyalarida muhim o'zgarishlar bo'lmasada Java 2 imkoniyatlari yaxshilandi va standart kutubxona kengaytirildi. 2004 yilda e'lon qilingan Java 1.5 versiyasida dasturlash tiliga ko'pgina kontseptual o'zgarishlar qo'shildi va rasman Java 5.0 deb nomlandi. Bundan tashqari Java dasturlash tilining shaxsiy kompyuterlar uchun "Standart versiyasi", mobil va kichik qurilmalar

c:\>javac

Hello.java

```
public class Hello {
public static void main(String[] args)
{
System.out.println("Hello World!");
}
}
```

Hello.java

Hello.class uchun "Mikro versiyasi" va serverlar uchun "Korporativ versiyasi" taqdim etildi. Ushbu qo'llanmada Java dasturlash tilining Standart versiyasi yoritilgan. Har keyingi versiyasidan Java dasturlash tilining standart kutubxonasi kengayib bordi. Quyidagi jadvalda ushbu o'zgarishlar ko'rsatilgan:

Versiya Klass va interfeyslar soni

Versiya	Klass	interfeyslar soni
1.0	211	1.1
1.1	477	1.2
1.2	1524	1.3
1.3	1840	1.4
1.4	2723	1.5
1.5	3270	

Java standart kutubxonasining kengayishi

2.2 Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasini yaratishda ma'lumotlar bazasidan foydalanish

Hozirgi kundagi ixtiyoriy dastur yoki ilova ma'lumotlar bazasiga bog'langan bo'ishi kerak. Java dasturlash tilida SQL lite ma'lumotlar bazasidan foydalanamiz. SQL liteni ishlatish va foydalanish uchun juda qulaydir. Ishlatish jarayoni ham oson.

Content provider nima?

Content providers – bu paketlararo ma'lumot almashash uchun ishlatiladigan provayder hisoblanadi.

Android tizimida, paketlararo ma'lumot almashish uchun content provider lardan foydalanish qulay hisolanadi.

Content provider lar oddiy ma'lumotlar bazasiga o'xshash bo'lib:

Kontent uchun so'rov yaratish, content ma'lumotlarini o'zgartirish, va yangi content qo'shish yoki uni o'chirish mumkin. Lekin, oddiy ma'lumotlar bazasidan farqli ravishda, kontent ma'lumotlari MB da (jadval asosida), faylda, yoki tarmoqda saqlanishi mumkin.

Android tizimida paketlarar ma'lumotlar almashish Android tizimida mavjud content provider larga quyidagilarni misol qilish mumkin:

Browser — ma'lumotlarni browser bookmark, browser history, va h.k. larda saqlash.

CallLog — ma'lumotlarni “missed calls”, “call details” va h.k. lar sifatida saqlash.

Contacts — contact ma'lumotlarini saqlash.

MediaStore — media fayllarni audio, video va image Sifatida saqlash.

Settings — qurilma ma'lumotlarini settings va preferences larda saqlash.

Bulardan tashqari, content provider larni foydalanuvchi tomonidan yaratish ham mumkin.

III BOB TATU SAMARQAND FILIALI AXBOROT RESURS MARKAZIDAN FOYDALANISH MOBIL ILOVASINI YARATISH

3.1 Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasi strukturasi yaratish

Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasini yaratishda bizga quyidagi bilimlar kerak bo'ladi:

- Java dasturlash tili ;
- Android studioda ishlay olish;
- SQL lite tizimida ma'lumotlar ombori bilan ishlash ;
- Qo'shimcha ma'lumotlar uchun kitoblar hamda internet saytlar ;

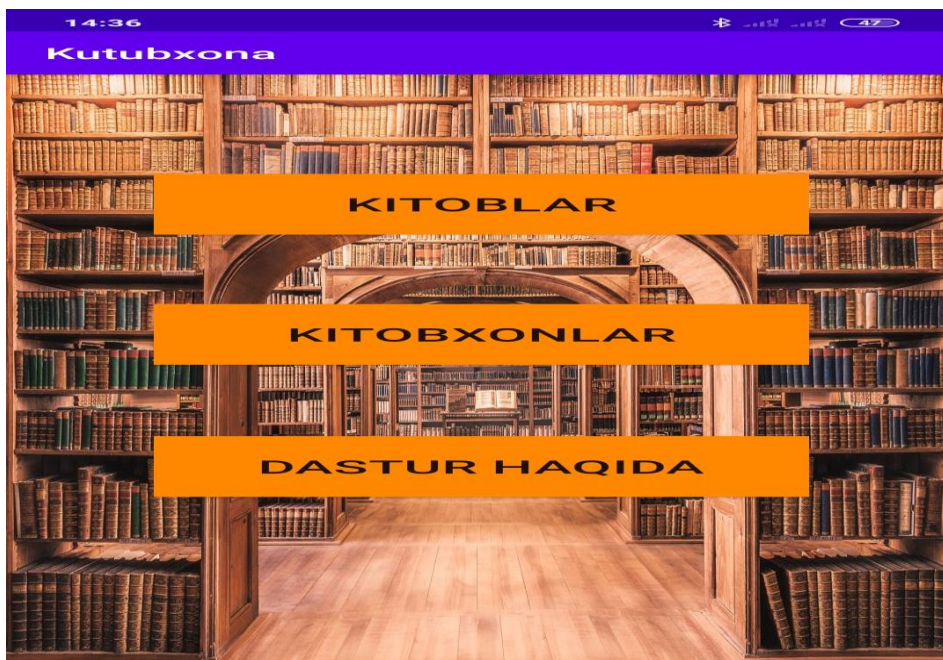
Strukturasini tuzishda albatta komyuterimizda android studio o'rnatilgan bo'lishi kerak. Android studio qotmasdan yaxshi ishlashi lozim. Android studioda foydalanib birinchi navbatda ilovaning strukturasini tuzib olishimiz kerak. Android studiodagi kompanentalardan foydalanib strukturasini qurish kerak. Kerakli kompanentalardan foydalanib arxitekturasini va dizaynini tuzib chiqamiz. XML kodlarini ham yaxshi bilib olib dizaynini e'tiborni jalb qiladigan va ishlatish uchun qulay qilib yaratishimiz lozim. Tashqi ko'rinishini tuzib chiqqanimizdan keyin asosiy qismga o'tamiz. Unda java dasturlash tilida ishlaymiz. Barcha kodlar java dasturlash tilida yoziladi. Bunda ham ma'lumotlar bazasida ishlash imkoniyati mavjuddir. SQL lite ma'lumotlar bazasidan fodalaniib ma'lumotlar bazasini quramiz. Agar ilovani yaratish jarayonida biron bir muommaga duch kelsak adabiyotlardan va internet saytlardan ma'lumot va vedio kurslardan foydalanamiz

3.2 Axborot resurs markazidan foydalanish mobil ilovasini yaratish hamda ilovani ishlatish jarayoni

Axborot resurs markazidan foydalanish mobil iloavasini asosiy oynasini ko'rinishi Interfeysi asosan uchta bo'limdan iborat.

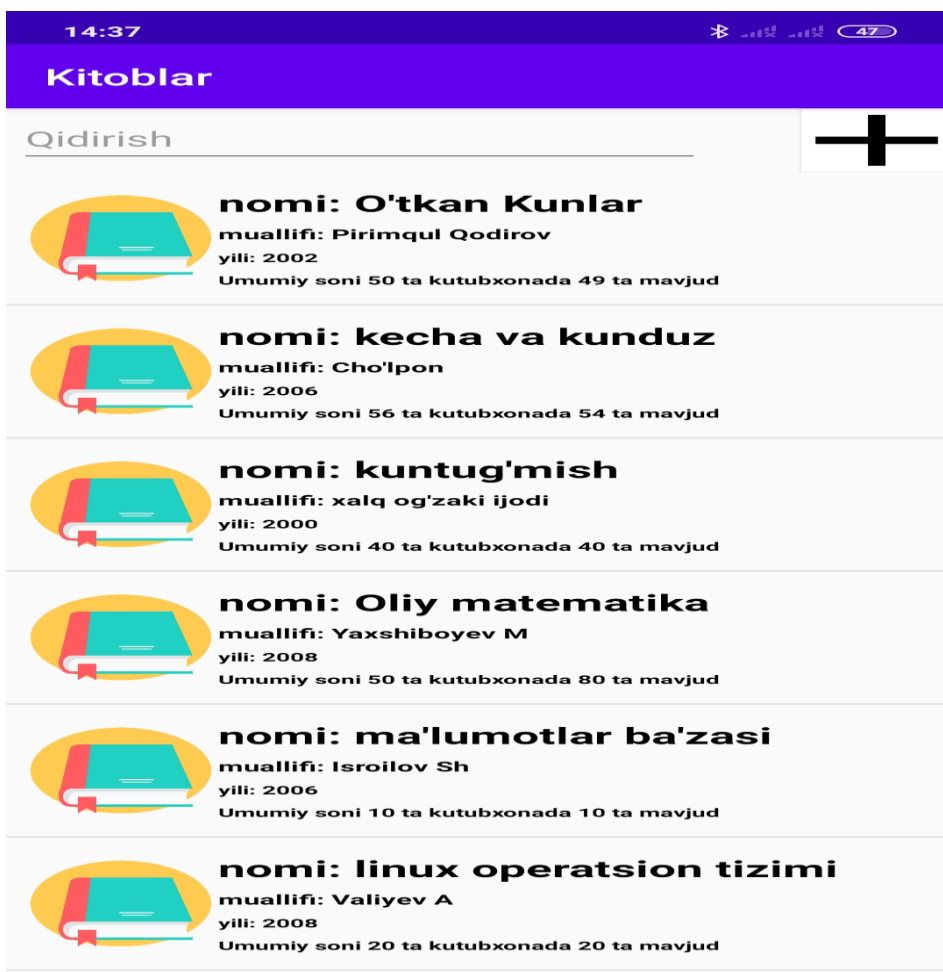
- ✓ Kitoblar
- ✓ Kitobxonlar
- ✓ Dastur haqida

İlovani asosiy ko'rishi

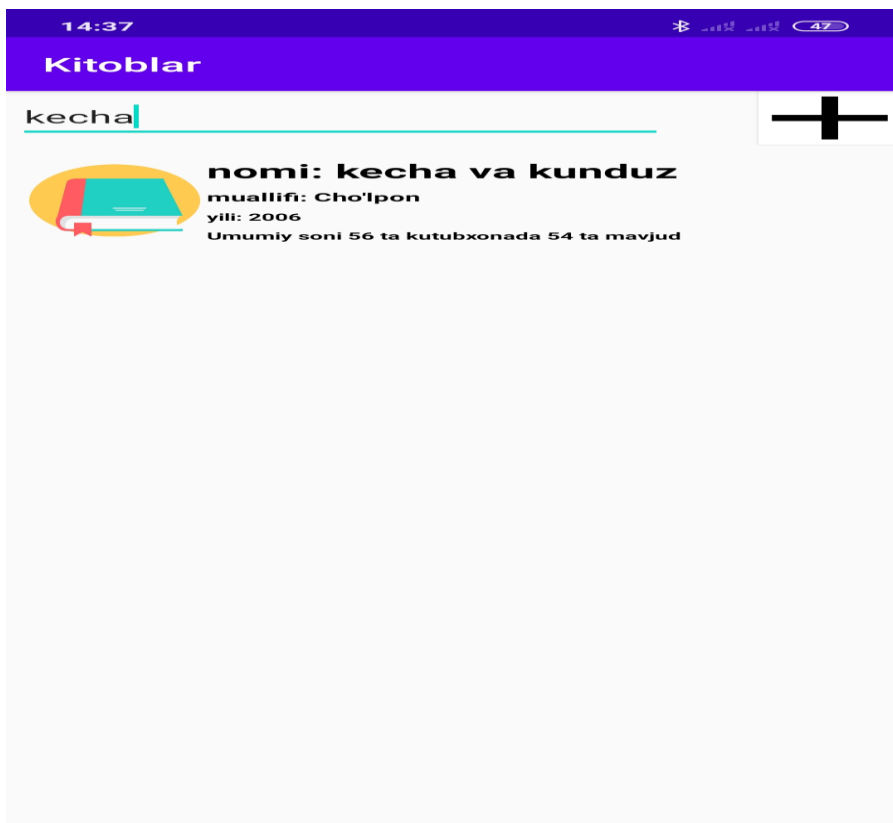
1-rasm

Kitoblar bo'limida kutubxonada mavjud bo'lgan kitoblar ro'yxati bo'ladi.

2-rasm

Kitoblar bo'limida qidiruv tizimini ishlatib kerakli kitobni nomini izlash

3-rasm

Yangi kitob qo'shish sahifasi

4-rasm

Noto'g'ri kiritilgan ma'lumotlarni tahrirlash bo'limi

14:41

Kitob haqida

☒ Tahrirlash **USHBU KITOBNI BERISH**

NOMI O'tkan Kunlar

Muallif Pirimqul Qodirov

Yili 2002

Soni 50

O'ZGARTIRISH

5-rasm

Kitobxonlarga kitob berish funksiyasi

14:42

Kitobxonlar

Qidirish

Qilichov Suhrob
Toifa: talaba
guruhi: 409

Qilichov Zafar
Toifa: talaba
guruhi: 102

Kitobni berish
Oliy matematika kitobi Qilichov Zafar ga berilsinmi
YO'Q **XA**

Rejepov Aziz
Toifa: talaba
guruhi: 409

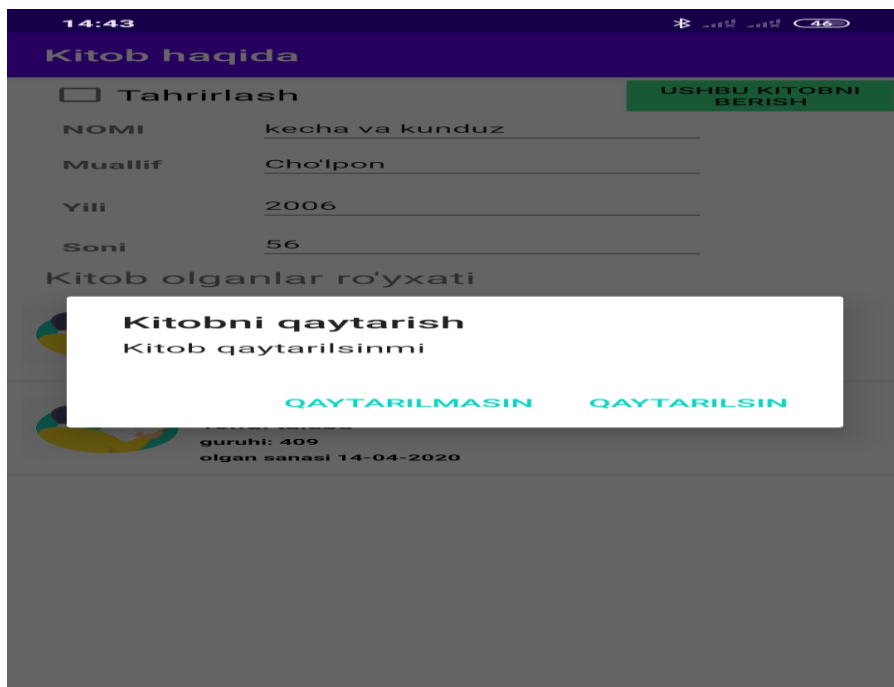
Mardonov Feruz
Toifa: talaba
guruhi: 401

Iskandarova Feruza
Toifa: o'qituvchi
Lavozimi: assisent

Xo'javorov Ilvos

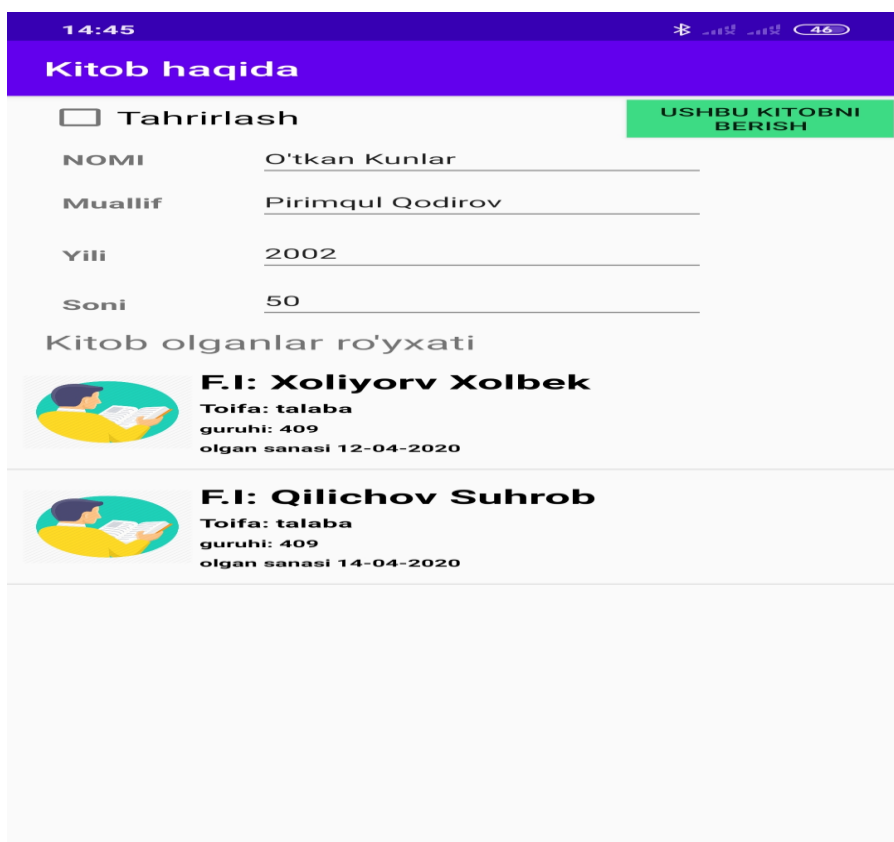
6-rasm

Kitoblar bo'limidan berilgan kitobni qaytarib olish jarayoni.

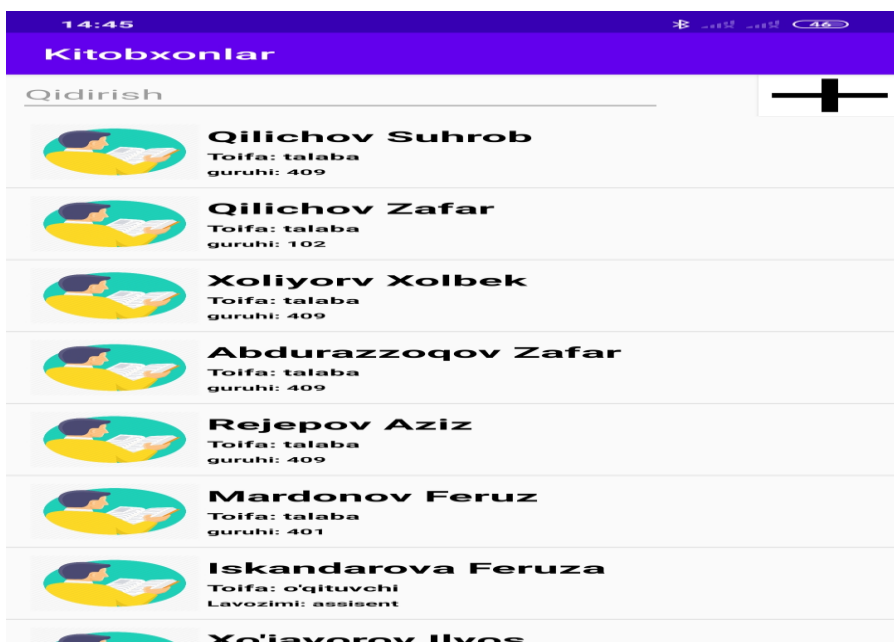
7-rasm

Aynan bir kitobning kimlar olganligi ro'yxati.

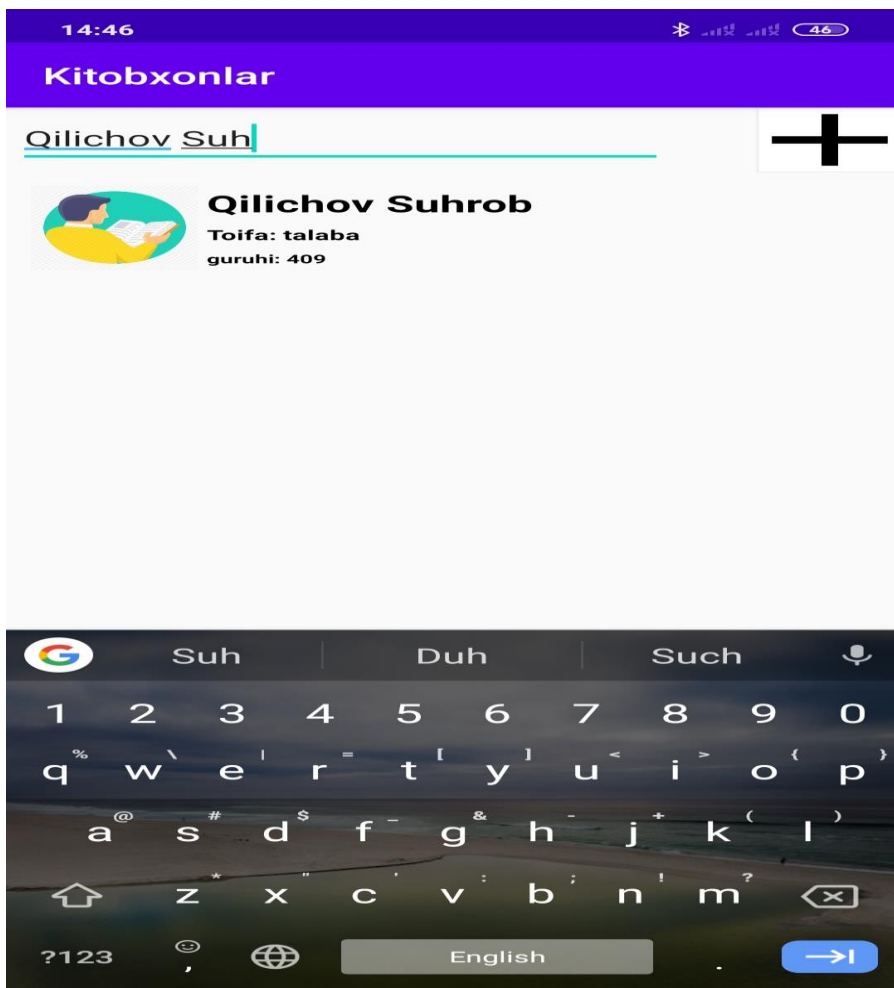
8-rasm

Kitobxonlar bo'limida esa kutubxonaga a'zo bo'lganlar ro'yxati bor.

9-rasm

Kitobxonlar bo'limida qidiruv tizimini ishlatish.

10-rasm

Yangi kitobxon qo'shish jarayoni.

21:22

Yangi kitobxon qo'shish

Adding new User

☒ Talaba
☐ Magistr
☐ O'qituvchi

ISMI Jasur

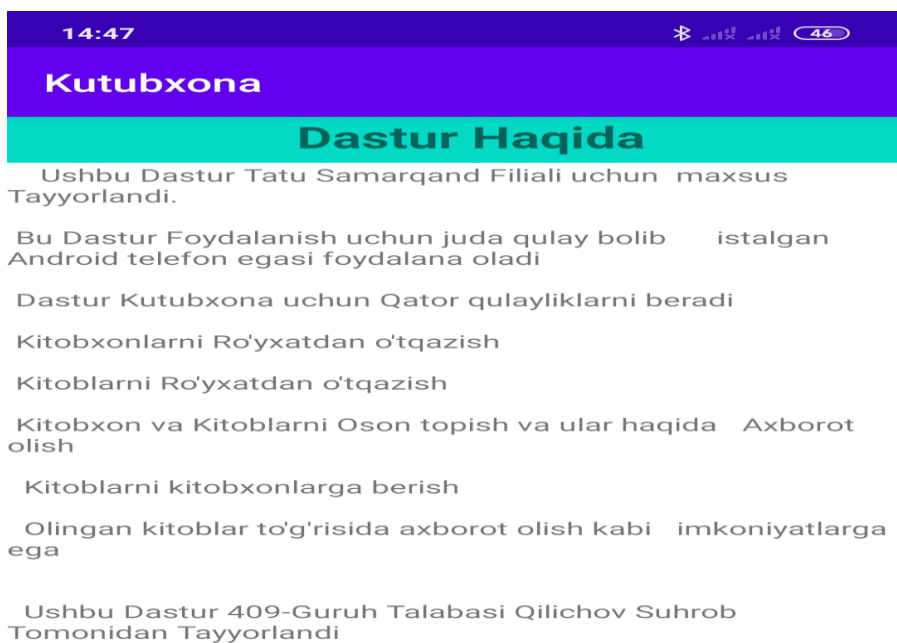
Familyasi Orolov

Guruhi 409

BEKOR QILISH ADD

11-rasm

Dastur haqida bo'limi ko'rinishi.

14:47

Kutubxona

Dastur Haqida

Ushbu Dastur Tatu Samarqand Filiali uchun maxsus Tayyorlandi.

Bu Dastur Foydalanish uchun juda qulay bolib istalgan Android telefon egasi foydalana oladi

Dastur Kutubxona uchun Qator qulayliklarni beradi

Kitobxonlarni Ro'yxatdan o'tqazish

Kitoblarni Ro'yxatdan o'tqazish

Kitobxon va Kitoblarni Oson topish va ular haqida Axborot olish

Kitoblarni kitobxonlarga berish

Olingan kitoblar to'g'risida axborot olish kabi imkoniyatlarga ega

Ushbu Dastur 409-Guruh Talabasi Qilichov Suhrob Tomonidan Tayyorlandi

12-rasm

IV BOB. HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI

4.1 Ishlab chiqarishda xodimlar salomatligiga zarar yetishi va ish beruvchi masuliyati. Umumiy qoidalar

Fan-texnika taraqqiyoti insonning mehnat faoliyatida talay qulayliklarni yaratish bilan birga inson hayoti uchun zararli bo'lgan ba'zi bir omillarni kelib chiqishiga ham olib keldi. Sanoatda elektr quvvatidan keng foydalanish yo'lga qo'yilgan. Hozirgi paytda elektr toki ta'sirida ro'y berishi mumkin bo'lgan baxtsiz xodisalar va ulardan saqlanish muhim masalalar qatoriga kiradi. Elektr tokining eng xavfli tomoni shundaki, bu xavfni oldinroq sezish imkoni yo'q. SHuning uchun ham elektr toki xavfiga qarshi tashkiliy va texnik chora tadbirlarni belgilash, to'siq vositalari bilan ta'minlash, shaxsiy va jamoa tizimlarini o'rnatish nihoyatda muhim.

Umuman, elektr toki ta'siri faqat biologik ta'siri bilan chegaralanib qolmasdan, balki elektr yoyi, magnit maydoni hamda statik elektr ta'sirlar ham bo'lib, ularni bilish har bir kishi uchun kerakli va zaruriy ma'lumotlar jumlasiga kiradi. Hozirgi vaqtda radio va elektron qurilmalarning rvdio telemetriya, radionavigatsiya va boshqa elektromagnit tebranishlarga asoslangan apparatlarning keng qo'llanishi, ko'pchilik kishilarning radioapparatlar, uyali telefonlar va kompyuterlardan foydalanishi elektromagnit tebranish to'lqinlaridan muxofazalanish chora-tadbirlarini amalga oshirishni taqozo etadi. Dasturchi quyidagi xavfli va zararli omillar ta'sirida bo'ladi:

- monitoring elektromagnit nurlanishlari;
- ekranda statik elektr razryadning hosil bo'lishi;
- ultrabinafsha nurlanishlar;
- infraqizil nurlanishlar;
- rentgen nurlari;
- yorug'lik tasvirining yorqinligi;
- yorug'lik oqimining lipillash darajasi;
- ko'rish maydonida yorqinlikning notekis taqsimlanganligi;

- to‘g‘ridan-to‘g‘ri yaltirash darajasining yuqoriligi;
- yoritilganlik darajasining yuqori yoki pastligi;
- havodagi chang zarrachalari;
- havoning ionlanishi darajasining o‘zgarishi;
- havo namligining o‘zgarishi;
- ish zonasida havo oqimining o‘zgarishi.

Kimyo omillar: havo tarkibidagi uglerodlar oksid, ozon, ammiak, formaldegid, polixlorli bifenillarning hosil bo‘lishi.

Psixofiziologik va mikrobiologik omillar:

- diqqat va ko‘rishining zo‘riqishi;
- zukkolik va hissiyotning zo‘riqishi;
- uzoq davom etuvchi muvozanatli zo‘riqish;
- ish jarayonining bir xilligi;
- vaqt birligida ishlab chiqiladigan axborot xajmining ko‘pligi;
- ish joylarining noto‘g‘ri tashkil qilinishi;
- havodagi mikroorganizmlar miqdorining yuqoriligi.

Ish joylarini tashkil qilish. Kompyuterni xonada to‘g‘ri joylashtirish va to‘g‘ri loyixalanib, o‘rnatilgan yoritgichlar foydalanuvchini ko‘rishini yaxshi ta‘minlaydi, asab tizimiga qo‘shimcha zo‘riqish bermaydi, operatorni normallashi faoliyatini ta‘minlaydi, ish jarayonidagi xatolarni keskin kamaytiradi. Kompyuterlarni alohida xonalarga 5-6 displeydan ortiq bo‘lmagan xolda joylashtirish tavsiya qilinadi. Bu eng avvalo mikroiklimni yo‘l qo‘yilgan qiymatlari parametrlarini ta‘minlashga imkon beradi. Sanitar normalarga muvofiq bita foydalanuvchi uchun 5m² maydon, hajmi 20m³ dan kam bo‘lmasligi kerak. Gigienik nuqtai nuqtai nazardan kompyuterni shunday joylashtirish kerakki, ekrandan ko‘zni ko‘targanda, xonadagi eng uzoqda joylashgan narsa ham ko‘rsin. Operatorning ish joyini kirish eshigiga yuzi qaragan holda joylashtirish eng samarali hisoblanadi. Eng uzoq masofaga nigohni o‘tkazish imkoni-kompyuterda ishlagandagi ko‘rish tizimining og‘irligini kamaytirishni eng samarali usuli

hisoblanadi. Ish joylarini kompyuterdan devorgacha bo'lgan masofa 1m dan kam bo'lmagan holda xonaning burchaklariga yoki devorga qaratib joylashtirish, derazadan tushgan yorug'lik ko'z uchun ortiqcha zo'riqish bo'lmashligiga yordam beradi. SHuning uchun ham kompyuterni derazaga qaratib joylashtirmaslik darkor. Agar bir xonada bir necha komp'yuterlar joylashgan bo'lsa, elektromagnit nurlarning ta'sirini kamaytirish uchun bir manitor ekranidan ikkinchisining orqa devorigacha masofa 2 m dan kam bo'lmashligi kerak.

Sanitar qoidalarga muvofiq shaxsiy kompyuterlar joylashgan xonada aralash yoritilganlik, ya'ni tabiiy va sun'iy bo'lishi kerak. Tabiiy yoritilganlik iloji boricha shimolga va shimoliy sharqqa yo'naltirilgan bo'lishi, imkoni bo'lmasa, jadal quyosh nuri janubiy va g'arbiy derazalardan yaltillashlar yuzaga keltirmasligi va ishlashga xalaqit qilmasligi uchun derazalarni pardalar, jalyuzlar yoki tashqi to'sqichlar bilan ta'minlash kerak. Ish joyi derazaga nisbatan yonlanmasiga joylashgan bo'lib, tabiiy yorug'lik chap tarafdin tushishi maqsadga muvofiq. Kompyuterlar shunday joylashishi kerakki, yoniq ekran boshqa operatorning ko'rish maydoniga tushmasligi, ekranda tabiiy va sun'iy yoritilganlikning aksidan yaltillashlar bo'lmashligi kerak.

Ko'rish sharoitini baxolash uchun yaltillaganlik tushunchasi kiritiladi. YAltillaganlik-ko'rish funksiyasini buzilishiga olib keluvchi yaltillagan yuzlarning kuchaygan yorug'ligi bo'lib, ob'ektni ko'rishni yomonlashtiradi. Yaltillamaslikning birligi- kg/m^2 . 30 ming kg/m^2 ga teng yorug'lik ko'zni ko'r qiladi. YAltillaganlik haddan tashqari asabiylashuvini yuzaga keltiradi. SHuning uchun sanitar qoidalar yorug'lik keltiradi. SHuning uchun sanitar qoidalar yorug'lik manbaidan to'g'ridan-to'g'ri paydo bo'ladigan yaltillaganlikni chegaralaydi. Deraza, yoritgichlardan tushgan yorug'lik ko'rish maydonida 200 kg/m^2 dan oshmasligi kerak. Ekran, stol, klaviatura kabi ish yuzasidan qaytgan nurlardan hosil bo'ladigan yaltillaganliklarni ham chegaralash kerak. Bu yoritgichlarni to'g'ri tanlab, ish o'rinlarini tabiiy va sun'iy yoritgichlarga nisbatan

to'g'ri joylashtirish hisobiga amalga oshadi, bunda yaltillashlarning yorug'ligi displey ekranida 40 kg/m² dan oshmasligi kerak.

Mutaxassislarning tavsiyasiga ko'ra devorlar, mebellar och sut rangda, shipdan nur qaytarish koeffitsienti 0.7- 0.8, devordan va poldan 0.6 va 0.3 bo'lishi kerak. Bunga shipni oq ranga, devorlarni och sariq va qizg'ish ranga bo'yash natijasida erishish mumkin. Umumiy yoritish uchun lyuminessent lampalar ishlatilishi natijasida ulardan yorug'lik oqimi kuchlanishining o'zgarishiga qattiq bog'liq bo'lganligi sababli yoritilganlikning tebranishi yuzaga keladi, bu o'z yo'lida ko'zni har safar adaptatsiya qilishiga, toliqishiga olib keladi. SHuning uchun mahalliy va umumiy yoritgichlar sifatida yuqori chastotali, yonishini nazorat qiluvchi uskunali gazorazryadli lampalar ishlatilishi kerak. To'g'ri tanlangan, ya'ni eng kamida SHvetsiya o'lchovlar va sinovlar Milliy komiteti tomonidan qabul qilingan MRK(II) talablariga javob beradigan va kerakli sertifikatini bo'lgan kompyuterlarda ishlaganda foydalanuvchi sog'lig'ini saqlash maqsadida quyidagi qiyin bo'lmagan qoidalarga rioya qilish kerak:

- ish joyi qulay bo'lishi va tayanch-harakat apparatini hamda qon almashishini normal ishlashini ta'minlash kerak;

- kun davomida videoterminalda umumiy ishlash davomiyligi 4 soatdan oshmasligi, videoterminalda uzluksiz ishlash 1.5-2 soatdan ko'p bo'lmashligi, har bir soat ishdan so'ng kamida 10-15 minut tanaffuz qilish, shu paytda o'rindan turib, ko'z, bel, qo'l va oyoq uchun maxsus mashqlar qilish kerak.

- normal ko'rish qobiliyatida ko'z ekrandan qo'l cho'zganchalik (ya'ni 60- 70 smdan kam bo'lmagan) masofada bo'lishi va yiliga kamida bir marotaba ko'z vrachiga tekshirtirib turish kerak;

- bir soat mobaynida 10 mingdan ortiq klavishni bosish kerak emas;

- manitor ekranida yaltillashlar paydo bo'lishiga yo'q qo'yilmasligi kerak;

- homilador ayollarning kompyuterda ishlashiga ruxsat berilmaydi.

Elektr toki, elektromagnit nurlanishlarning organizmga ta'siri va ularda himoyalash. Hozirgi zamon elektr qurilmalari, shu jumladan eng zamonaviy

kompyuterlar ham sanoat chastotasidagi 50Gs li elektr toki bilan ishlaydi. Bunday

toki 0.6-1.5 mA miqdoridagi tok o'tsa muskullar tartibsiz qisqarib, inson o'z aъzolari qismlarini boshqarish qobiliyatidan mahrum bo'ladi, ya'ni elektr simini ushlab turgan bo'lsa, panjalarini echa olmaydi. Bunday tok chegara miqdoridagi ushlab qoluvchi tok deyiladi. Agar tok miqdori 25-50 mA ga etsa, unda tok taъsir ko'rsatadi, buning natijasida nafas olish qiyinlashadi. Ta'sir qiluvchi tok miqdori 100mA dan ortiq bo'lsa, u yurak muskullariga ta'sir ko'rsatadi va yurakning ishlash tartibi buziladi, natijada qon aylanishi tizimi butunlay ishdan chiqadi va bu holat o'limiga olib keladi. Eng zararli tok chastotasi 20 Gs dan kam toklarning taъsir darajasi kamayadi. Katta chastotadagi elektr toklarida tok urish bo'lmaydi, lekin kuyishi mumkin. Elektr kuchlanish qancha yuqori bo'lsa, u shuncha xavfli hisoblanadi.

Elektr qurilmalar, elektron hisoblash mashinalari va kompyuter bilan ishlashda, ularning tok o'tkazuvchi qismlarining izolatsiya qobig'i emirilishi oqibatida, ularning korpusida elektr kuchlanganligi paydo bo'lishi mumkin. SHuning uchun ular qaysi joyda va qanday binoda ishlatilashidan qa'iy nazar, ularning korpusida elektr kuchlanganligi paydo bo'lishi mumkin. SHuning uchun ular qaysi joyda va qanday binoda ishlatilishidan qatъiy nazar, ularning metall korpuslarini erga ulab muhofazalanadi. Erga ulab muhofaza qilish qurilmasining umumiy qarshiligi, yilning hamma fasllari uchun, 1000 V kuchlanishiga bo'lgan elektr qurilmalarda 4 Om dan kata bo'lmasligi kerak.

Elektr qurilmalarining tok o'tmaydigan metall qismlarini oldindan nolga ulab muhofaza qilish deb yuritiladi. Agar elektr qurilmasi korpusida inson hayoti uchun xavfli kuchlanish hosil bo'lib qolsa, uni tezda o'chirish uchun muhofazalofchi avtomatik o'chirish qurilmalari o'rnatiladi. Ular elektr asbobni 0.2 c dan oshmagan vaqt davomida o'chirish imkoniyatini berish kerak.

Elektromagnit maydonning elektr kuchlanganligining eng katta miqdori:

– elektromagnit maydon kuchlanganligining elektr tashkil

etuvchisining videomanitor yuzasidan 50 sm masofadagi qiymati-
10V/m;

- elektrmagnit maydon kuchlanganligining magnit tashkil etuvchisining

videomonitor yuzasidan 50sm masofadagi qiymat-0.3 V/m;

- elektr maydon kuchlanganligi talabalar uchun 15 kV/m va kata yoshdagilar uchun 20 kV/m va kata yoshdagilar uchun 20 Vt/m² dan oshmasligi kerak.

Elektr qurilmalari, SHK va kompyuterlardan foydalanishda turli xildagi yonishlar xavfi doim mavjuddir. Zamonaviy kompyuterlarda elektron sxemalarning elementlarini joylashish zichligi juda yuqoridir, ulash simlari, kommunakatsion kabellar bir-biriga juda yaqin joylashgan. Ulardan tok oqqanda, kata miqdorda issiqlik ajraladi, baʼzi boʻlimlarda harorat 80-100 S gacha koʻtarilishi mumkin. Bu ularning izolyasiya qobigʻining erishiga, oʻtkazgich qismlarining ochilib qolishiga, oqibatda qisqa tutashuv boʻlib, uchqun chiqishi va yonib ketishiga olib kelishi mumkin.

Ortiqcha issiqlikni yoʻqotish uchun havoni kondensiyerlash va ventilyasiya tizimi xizmat qiladi. Lekin bu tizmlar mashinazallari va boshqa xonalar uchun qoʻshimcha yongʻin xavfini yuzaga keltiradi, chunki bir tarafdin, yongʻin sodir boʻlganda, ularni xonalarga tezda tarqalishiga yordam beradi.

Elektr qurilmalariga tok alohida yongʻin xavfi boʻlgan kabel simlari orqali uzatiladi, yonuvchi izolyasiya materialining mavjudligi, elektr uchquni va yaqinlashish qiyinligi kabel liniyalaridan yongʻin yongʻin chiqishi va rivojlanishi ehtimoli yanada kattaligidin dalolat beradi. SHuning uchun kabel simlari yonmaydigan materiallardan tayyorlangan, olib-qoʻyiluvchi texnologik pol ostidan oʻtishi kerak. Hisoblash markazlaridagi xonalarda yongʻin joʻmraklari yoʻlkalarga zina maydonchalariga, kirish joylariga oʻrnatiladi. Olov oʻchirgichlari 40-50 sm² ga bittadan oʻrnatiladi. Yongʻin signalizatorlari va avtomatik yongʻin oʻchirish qurilmalari oʻrnatiladi.

4.2. Ishlovchilarning hayot faoliyati havfsizligiga doir huquqlarini ro'yobga chiqarishdagi kafolatlari.

Mehnat shartnomasi (bitimi) shartlari mehnatni muhofaza qilishga oid qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarning talablariga muvofiq bo'lishi shart. Fuqarolarni ularning salomatligiga zid bo'lgan ishga qabul qilish man qilinadi. Ma'muriyat xodimni kasb kasalligining paydo bo'lish ehtimoli yuqori darajada ekanligi oldindan ayon bo'lgan ishga qabul qilayotganda uni bu haqida ogohlantirishi shart.

Korxona sog'liqni saqlash idoralari tomonidan belgilangan tartibga muvofiq ravishda bir qator kasblar va ishlab chiqarishlarning xodimlarini mehnat shartnomasini imzolash paytida dastlabki tarzda va mehnat shartnomasi amal qiladigan davrda vaqti-vaqti bilan tibbiy ko'rikdan o'tkazishni tashkil qilishi shart. Xodimlar tibbiy ko'riklardan o'tishdan bosh tortishga haqli emaslar. Xodimlar tibbiy ko'riklardan o'tishdan bosh tortsalar yoki o'tkazilgan tekshirishlarning natijalari bo'yicha tibbiy komissiyalar beradigan tavsiyalarni bajarmasalar, ma'muriyat ularni ishga qo'ymaslik huquqiga egadir. Xodim, agar u o'zining salomatligi yomonlashishi mehnat sharoiti bilan bog'liq deb hisoblasa, navbatdan tashqari tibbiy ko'rik o'tkazilishini talab qilish xuquqiga ega.

Tibbiy ko'riklarni o'tkazish paytida xodimning ish joyi (lavozimi) va o'rtacha ish haqi saqlanadi. Ma'muriyat mehnatni muhofaza qilishning zamonaviy vositalarini joriy etilishi va ishlab chiqarishda jarohatlanish hamda kasb kasalliklarining oldini oladigan sanitariya-gigiena sharoitlarini ta'minlashi shart. Xodimning salomatligi yoki hayotga xavf tug'diruvchi vaziyat paydo bo'lganda, u bu haqda zudlik bilan ma'muriyatga xabar qiladi, bu hol nazorat organlari tomonidan tasdiqlangan taqdirda ma'muriyat ishni to'xtatishi va xavfni bartaraf etish chorasini ko'rishi shart. Ma'muriyat tomonidan zarur choralar ko'rilmagan taqdirda, xodim ishni xavf bartaraf etilgunga qadar to'xtatib turishga

haqlidir va unga hech qanday intizomiy jazo berilmaydi. Ma'muriyat, agar mehnatni muhofaza qilish inspeksiyasi tomonidan tasdiqlangan, xodimning hayoti va salomatligi uchun to'g'ridan-to'g'ri jiddiy xavf hamon saqlanib turgan bo'lsa, undan ishni qayta boshlashni talab qilishga haqli emas va xodimga ish to'xtatib turilgan butun davr uchun barcha moddiy ziyonni to'lashi shart.

Ma'muriyat mehnatni muhofaza qilish to'g'risidagi qonunlarni buzgan va bu nazorat qiluvchi idoralar tomonidan tasdiqlangan taqtirda, mehnat shartnomasi xodimning arizasiga ko'ra unga ishdan bo'shaganda beriladigan pul to'langani xolda, istalgan paytda bekor qilinishi mumkin. Xodimda kasb kasalligi belgilari aniqlangan taqdirda ma'muriyat tibbiy hulosa asosida uni ixtisosini o'zgartirgunga qadar o'rtacha oylik ish haqi saqlangan holda boshqa ishga o'tkazishi lozim.

Korxonalarning barcha xodimlari, shu jumladan rahbarlari o'z kasblari va ish turlari bo'yicha davlat nazorat idoralari belgilagan tartib va muddatlarida o'qishlari, yo'l-yo'riqlar olishlari, bilimlarini tekshiruvdan o'tkazishlari hamda qayta attestastiyadan o'tishlari shart. Ma'muriyat barcha yangi ishga kirayotganlar, shuningdek boshqa ishga o'tkazilayotganlar uchun ishlarni bajarishning xavfsiz usullarini o'rgatishni tashkil etishlari, mehnatni muhofaza qilish va baxtsiz hodisalarda jabrlanganlarga yordam ko'rsatish bo'yicha yo'l - yo'riqlar berishlari shart.

O'ta xavfli ishlab chiqarishlarga yoki kasbiy tanlov talab qilinadigan ishga kirayotgan xodimlar uchun mehnatni muhofaza qilish bo'yicha imtixonlar topshiriladigan va keyin vaqti-vaqti bilan qayta attestastiyadan o'tiladigan o'quv o'tkaziladi.

Mehnatni muhofaza qilish bo'yicha belgilangan tartibda o'qitish, yo'lyo'riqlar berish va bilimlarni tekshirishdan o'tmagan shaxslarni ishga qo'yish taqiqlanada.

Ma'muriyat xodimlarning mehnatni muhofaza qilish masalalari bo'yicha malakasi muntazam oshirib borilishini ta'minlashi shart.

Korxona xodimlari ish joylaridagi mehnat sharoitlarining ahvoli va muhofaza qilinishi, bunda lozim bo'lgan shaxsiy himoya vositalari, imtiyozlar va tovon pullari to'g'risida axborot talab qilish huquqiga egadirlar, ma'muriyat esa ularga bunday axborotni berishi shart. Xodimlarning ayrim toifalari (xotin-qizlar, yoshlar, mehnat qobiliyati cheklangan shaxslar) shuningdek mehnatning og'ir va zararli sharoitlarida ishlovchi xodimlar uchun mehnatni muhofaza qilish sohasidagi munosabatlarni tartibga solishning o'ziga xos xususiyatlari O'zbekiston Respublikasining qonunlari bilan belgilanadi.

XULOSA

Men, bu diplom ishimni qilish chog'ida juda ko'p bilim va ko'nikmalarga ega bo'ldim. Kutubxona haqida kerakli ma'lumotlarni bilib oldim. Kutubxona qanday bo'lishi, nima vazifalar bajarilishi, ishlash jarayoni hamda nimalardan tashkil topishini mukammal darajada o'rganib chiqdim. Kutubxona ilovasini yaratishda android studioda ishladim. Android studioni qanday ishlatish, qaysi sohalarda ishlatilishi haqida ham ma'lumotlarga ega bo'ldim. Java dasturlash tili bo'yicha ham bilimimni ancha mustahkamlab oldim. SQL lite ma'lumotlar bazasi ustida ishlab, ma'lumotlar bazasi bo'yicha ham o'z bilimim darajasini oshirdim. Diplom ishimni aynan mobil ilova qilib yaratishni tanladim. Chunki, hozirgi kunda mobil ilovalarga bo'lgan talab birinchi o'rinda turibdi. Sababi, mobil ilova ishlatishga juda qulay hamda hozirgi kunda deyarli har bir shaxsda mobil telefon mavjud. Mobil ilovalar hozirgi paytda kompyuter uchun yaratilgan dasturlarga nisbatan ancha xavfsizlik darajasidan kuchli va ishlatish uchun qulay va tushunarlidir.

Men shuni ishonch bilan aytamanki, diplom ishimni bajarish chog'imda o'zim hali bilmagan yangi bilimlarga ega bo'ldim. Yaratgan ilovam kelajakda oliy o'quv yurtlarini Axborot resurs markazlarida ishlatiladi degan umiddaman.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Vazirlar mahkamasining 2013 yil 31 dekabrda 355-son qarori
2. O'zbekiston respublikasi birinchi prezidentining 2012 yil 21 martdagi «zamonaviy axborot -kommunikasiya texnologiyalarini yanada joriy etish va rivojlanirish chora-adbirlari o'g'risida»
3. O'zbekiston respublikasining “ ta’lim o’g’risida”gi qonun : o'zbekiston 1997.
4. o'zbekiston respublikasining “kadrlar tayyorlash milliy dasturi” : o'zbekiston 1997
5. Savelev a. Ya., novikov v. A., lobanov yu. I. Podgotovka informatsii dlya avtomatizirovannykh obuchayushchix sistem: metod, posobiye dlya prepodavateley i studentov vuzov/pod red. A. Ya. Saveleva. M.: vysshaya shkola, 198b.
6. Gofman v.e., xomonenko a.d. «delphi b». – spb, bxv–sank-peterburg. 1152 s.
7. a. Bojko «dreamweaver 4. Bazovyy kurs». – moskva: «dess kom», 2001. – 448 s.
8. Novyye pedagogicheskiye i informatsionnyye texnologii v sisteme obrazovaniya. Pod red. YE.s. Polat. Izd. Sentr «akademiya» moskva 2002 g.
9. golish l.v., fayzullayeva d.m. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish: o'quv uslubiy qo'llanma /ta'limda innovatsion texnologiya seriyasi. – t.: 2010.- 149 b.
10. xodiyev b.yu., golish l.v. Mustaqil o'quv faoliyatini tashkil etish usul va vositalari (birinchi bosqich talabalariga yordam tariqasida): o'quv-uslubiy qo'llanma – t.: tdiu, 2010. – 97 b.
11. Zakirova f., muxamedxanov u., sharipov sh., isyanov r., esanboboyev f., dottoyev s.. Elektron o'quv-metodik majmualar va ta'lim resurslarini yaratish metodikasi. Metodik qo'llanma.– t.: o'q'mtv, 2010. –b4 b

12. Fokin yu.g. Psixodidaktika vysshey shkolы. Iz-vo. Mgtu im n.e. Bauman. Moskva. 2000. 424 s.
13. Metodika primeneniya distansionnykh obrazovatelnykh texnologiy (distansionnogo obucheniya) v obrazovatelnykh uchrejdeniyax vysshego professionalnogo obrazovaniya rossiyskoy federatsii ot 01.07.2002. Ministerstvo obrazovaniya rf. Federalnyy portal "rossiyskoye obrazovaniye". [Http://db. Informika.ru/](http://db. Informika.ru/)
14. Qudratov, t. G'aniyev va boshqalar. Hayot faoliyati xavfsizligi. Toshkent, aloqachi, 2005.
15. o.d.rahimov hayot faoliyati va havfsizligi fanidan o'quv uslubiy majmua qarshi 2012 y.

Internet saytlar va manzillar

1. <http://android.com>
2. <http://www.zeiss.ne.ru/docs/izone/izone240/pub/izone1.htm>
3. <http://www.indigorose.com/products/auoplay-media-studio/>
4. <http://auoplaymediastudio.com>
5. <Http://imagine-programming.com>
6. www.ziynet.uz
7. www.google.com
8. <http://db. Informika.ru/>
9. www.Xabar.uz

Ilova

```
package com.example.user.library;
```

```
import androidx.annotation.NonNull;
```

```
import androidx.annotation.Nullable;
```

```
import androidx.appcompat.app.AppCompatActivity;
```

```
import android.app.AlertDialog;
import android.content.Context;
import android.content.DialogInterface;
import android.content.Intent;
import android.database.Cursor;
import android.database.sqlite.SQLiteDatabase;
import android.os.Bundle;
import android.text.Editable;
import android.text.TextWatcher;
import android.view.LayoutInflater;
import android.view.View;
import android.view.ViewGroup;
import android.widget.AdapterView;
import android.widget.AdapterView;
import android.widget.ArrayAdapter;
import android.widget.EditText;
import android.widget.ImageView;
import android.widget.ListView;
import android.widget.TextView;
import android.widget.Toast;

import java.text.SimpleDateFormat;
import java.time.LocalDateTime;
import java.util.Calendar;
import java.util.Date;
import java.util.Locale;
```

```

public class Main3Activity extends AppCompatActivity {

    ListView listview;

    EditText searchtext;

    int bn=8;

    SQLiteDatabase dbt;

    String[] username={"USERname1 userfamily1","USERname2
userfamily2","USERname2 userfamily2","USERname1
userfamily1","USERname1 userfamily1","USERname1
userfamily1","USERname1 userfamily1","USERname1 userfamily1"} ;

    String[]
usertoifa={"Student","Student","Student","Student","Student","Student","Student",
"Student"} ;

    String[] group={"1998","1998","1997","1995","1998","1998","1997","1995"} ;

    int[] ids;

    String intentid;

    String intentt="1";

    @Override

    protected void onCreate(Bundle savedInstanceState) {

        super.onCreate(savedInstanceState);

        setContentView(R.layout.activity_main2);

        dbt=openOrCreateDatabase("library", Context.MODE_PRIVATE, null);

        dbt.execSQL("CREATE TABLE IF NOT EXISTS users(id INTEGER NOT
NULL PRIMARY KEY AUTOINCREMENT,ism VARCHAR,familya
VARCHAR,toifa VARCHAR,guruh VARCHAR);");

```

```
dbt.execSQL("CREATE TABLE IF NOT EXISTS getbook(bookid  
VARCHAR,userid VARCHAR,data VARCHAR);");
```

```
dbt.execSQL("CREATE TABLE IF NOT EXISTS book(id INTEGER NOT  
NULL PRIMARY KEY AUTOINCREMENT,nomi VARCHAR,avtor  
VARCHAR,yili VARCHAR,soni VARCHAR,msoni VARCHAR);");
```

```
Intent i=getIntent();
```

```
intentt= i.getStringExtra(Intent.EXTRA_COMPONENT_NAME);
```

```
listview=(ListView)findViewById(R.id.ListView);
```

```
Main3Activity.myadapter2                                myadapter=new  
Main3Activity.myadapter2(this,username,usertoifa,group );
```

```
listview.setAdapter(myadapter);
```

```
searchtext=(EditText)findViewById(R.id.searchtext);
```

```
searchtext.addTextChangedListener(new TextWatcher() {
```

```
    @Override
```

```
        public void beforeTextChanged(CharSequence s, int start, int count, int  
after) {
```

```
        }
```

```
        @Override
```

```
        public void onTextChanged(CharSequence s, int start, int before, int count)  
{
```

```
        }
```

```

@Override

public void afterTextChanged(Editable s) {

    search(searchtext.getText().toString());

}

});

listview.setOnItemClickListener(new AdapterView.OnItemClickListener() {

@Override

public void onItemClick(AdapterView<?> parent, View view, int position,
long id) {

    //

    Toast.makeText(Main3Activity.this,username[position].toString(),Toast.LENGTH
_SHORT).show();

    if(intentt.contains("helo"))

    {

    }

    }else {

    try {

        Cursor c = dbt.rawQuery("SELECT * FROM book where id=" +
intentt, null);

        String bookname = "";

        if (c.moveToFirst()) {

            bookname = c.getString(1);

        } else {

            showMessage("Error", "Noto'g'ri Ma'lumot");

        }

        berish( username[position],bookname, position);

```



```

        } catch (Exception err) {

            showMessage("error", err.getMessage());

        }

    }

});

lisfill();

}

public void changeadapter(View view) {

    searchtext.setFocusableInTouchMode(true);

    searchtext.setFocusable(true);

    searchtext.setHint("nomi , muallif ,yili bo'yicha qidirish");

}

public void add(View view) {

    Intent i=new Intent(Main3Activity.this, Main5Activity.class);

    i.putExtra(Intent.EXTRA_COMPONENT_NAME,String.valueOf("helo"));

    startActivity(i);

}

public void showMessage(String title,String message)

{

    AlertDialog.Builder builder=new AlertDialog.Builder(this);

    builder.setCancelable(true);

    builder.setTitle(title);

    builder.setMessage(message);

```

```

        builder.show();
    }

    public void search(String s) {
        int tt=0;
        for (int i=0;i<bn;i++)
        {
            if(username[i].contains(s)||usertoifa[i].contains(s)||group[i].contains(s))
            {
                tt++;
            }
        }

        String[] booknames1=new String[tt];
        String[] avtors1=new String[tt];
        String[] years1=new String[tt];

        int kk=0;
        for (int i=0;i<bn;i++)
        {
            if(username[i].contains(s)||usertoifa[i].contains(s)||group[i].contains(s)) {
                booknames1[kk] = username[i];
                avtors1[kk] = usertoifa[i];
                years1[kk] = group[i];
                kk++;
            }
        }
    }

```

```

        Main3Activity.myadapter2          myadapter1          =          new
Main3Activity.myadapter2(this, booknames1, avtors1, years1);

        listview.setAdapter(myadapter1);
    }

    void lisfill()
    {
        try {
            Cursor c=dbt.rawQuery("SELECT * FROM users", null);
            if(c.getCount()==0)
            {
                String[] buffer=new String[]{};
                username=new String[]{};
                usertoifa=new String[]{};
                group=new String[]{};

                Main3Activity.myadapter2          myadapter=new
Main3Activity.myadapter2(this,username,usertoifa,group );

                listview.setAdapter(myadapter);

                return;
            }

            int i=0;

            username=new String[c.getCount()];
            usertoifa=new String[c.getCount()];
            group=new String[c.getCount()];
            ids=new int[c.getCount()];
            while(c.moveToNext())
            {

```

```

        ids[i]=Integer.parseInt(c.getString(0));
        username[i]="" +c.getString(2)+" "+c.getString(1);
        usertoifa[i]="Toifa: "+c.getString(3);
        if (!c.getString(3).contains("o'qituvchi"))
            group[i]="guruhi: "+ c.getString(4);
        else
            group[i]="Lavozimi: "+ c.getString(4);

        i++;
    }
    bn=i;

    Main3Activity.myadapter2                                myadapter=new
Main3Activity.myadapter2(this,username,usertoifa,group );

    listview.setAdapter(myadapter);
} catch (Exception err)
{
    showMessage("err",err.getMessage());
}
}

public void berish(String muallif, String kitob, final int position)
{
    AlertDialog.Builder builder=new AlertDialog.Builder(this);
    builder.setCancelable(true);
    builder.setTitle("Kitobni berish");
    builder.setMessage(kitob+" kitobi "+muallif+" ga berilsinmi");
    builder.setNegativeButton("YO/'Q", new DialogInterface.OnClickListener() {

```

```

@Override

public void onClick(DialogInterface dialog, int which) {

}

});

builder.setPositiveButton("XA", new DialogInterface.OnClickListener() {

@Override

public void onClick(DialogInterface dialog, int which) {

    try {

        String data1 = new SimpleDateFormat("dd-MM-yyyy",
Locale.getDefault()).format(new Date());

        dbt.execSQL("INSERT INTO getbook(bookid,userid,data)
VALUES(' + intentt + "','" + ids[position] +
        "','" + data1 + "');");

        Cursor c = dbt.rawQuery("SELECT * FROM book where id=" +
intentt, null);

        String bookname = "";

        if (c.moveToFirst()) {

            String msoni = c.getString(5);

            bookname = c.getString(1);

            int newmsoni = Integer.parseInt(msoni) - 1;

            msoni = String.valueOf(newmsoni);

            dbt.execSQL("UPDATE book SET msoni=" + msoni + " WHERE
id=" + intentt + "');");

```

```

        } else {
            showMessage("Error", "Noto'g'ri Ma'lumot");
        }
    } catch (Exception err)
    {
        showMessage("error",err.getMessage());
    }
}
}); builder.show();
}

```

```

class myadapter2 extends ArrayAdapter<String> {

```

```

    Context context;

```

```

    String rtittle[];

```

```

    String Rdescribe[];

```

```

    String Ryear[];

```

```

    myadapter2(Context c1,String tittle[],String deskrb[],String avtor[]) {

```

```

        super(c1, R.layout.users, R.id.textname,tittle);

```

```

        this.context=c1;

```

```

        this.rtittle=tittle;

```

```

        this.Rdescribe=deskrb;

```

```

        this.Ryear=avtor;

```

```

    }

    @NonNull
    @Override
    public View getView(int position, @Nullable View convertView, @NonNull
    ViewGroup parent) {
        LayoutInflater inflater = (LayoutInflater)
        getApplicationContext().getSystemService(Context.LAYOUT_INFLATER_SERVICE);

        View row=inflater.inflate(R.layout.users,parent,false);
        ImageView images=row.findViewById(R.id.images);
        TextView textname=row.findViewById(R.id.textname);
        TextView textavtor=row.findViewById(R.id.textavtor);
        TextView textyear=row.findViewById(R.id.textyear);

        images.setImageResource(R.drawable.user1);
        textname.setText(rtitle[position]);
        textavtor.setText(Rdescribe[position]);
        textyear.setText(Ryear[position]);

        return row;
    }
}
}
}

```